

† GURIE,

prin harul lui Dumnezeu, Episcop al Devei și al Hunedoarei,

Preacucernicului cler, preacuviosului cin monahal și dreptmăritorilor creștini:
caldă îmbrățișare cu prilejul Crăciunului, sfântă binecuvântare pentru a se bucura
de Pruncul Hristos, Cel născut în iesle!

Pruncul Iisus – transfiguratorul suferinței

Iubiți credincioși,

Trăim într-o lume în care adeseori durerea este ignorată; doar omul duhovnicesc devine sensibil la problema durerii; oamenii neduhovnicești nu au ochi pentru a vedea imensa durere revărsată în lume împrejurul lor; ei nu-i văd nici pe oamenii care suferă; *ei defilează prin lume tacticos și țanțoși fără a-și opri privirea asupra celor care suferă*, ca și când suferinzii nici n-ar exista.

În „societatea succesului” de astăzi aproape nimeni nu-și mai pleacă privirea spre suferinzi. Existența lor neagă ideologia dominantă a societății: convingerea eronată că poți fi fericit prin tine însuși și contra celorlalți. Pentru a fi fericit – se consideră – n-ai nevoie de ceilalți, n-ai nevoie de dragoste: poți fi fericit etalându-ți doar reușitele. N-ai nevoie de comuniune, n-ai nevoie de energia dragostei. Ceilalți trebuie doar să te admire, iar nu să te iubească. N-ai nevoie de iubirea nimănui pentru a fi împlinit.

Această ideologie dominantă în societatea noastră este explicit anti-creștină; ea are nevoie, pentru a se impune, de inimi împietrite. Unor astfel de inimi li se adresează Domnul Hristos în cartea Apocalipsei: „Știi faptele tale, că ai nume, că trăiești, dar ești mort” (*Apoc 3, 1*). Mortul nu aude, nu vorbește, nu se mișcă și, până la urmă, putrezește, se strică. Omul mort sufletește nu aude clopotul Bisericii și nici cuvintele lui Dumnezeu, nu vorbește despre cele sfinte, nu se mișcă înspre Biserică, nici înspre fapte bune, și până la urmă ajunge un om stricat, putrezește din punct de vedere spiritual.

Într-o societate astfel debusolată, *nimeni nu mai are ochi pentru suferință, nimeni nu mai „întâlnește” durerea, cu excepția celor pe care durerea însăși îi caută*. Omul „duhovnicesc” a devenit „duhovnicesc”, pentru că, în trecut, cândva pe traseul evoluției lui umane, durerea l-a căutat și l-a preschimbat. Toți fugim instinctiv de durere, dar deseori în viață ea este o experiență imposibil de evitat, și atunci rămânem marcați profund lăuntric de neputința noastră în fața ei. Și ea are mare putere de a ne preschimba, de a ne reorienta gândirea, de a ne pune cu acuitate înaintea problemelor esențiale ale vieții.

Sfânta Evanghelie ne mărturisește că, dintru început, Mântuitorul S-a confruntat cu suferința: Betleemul „era plin” și nu s-a găsit loc de găzduire pentru o femeie însărcinată. „*Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască și a născut pe Fiul Său, Cel Unul-Născut, și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei*” (*Lc 2, 6-7*).

Dreptmăritori creștini,

Privit din exterior, creștinismul pare o religie iubitoare de suferință, nu pentru că teologia creștină ar promova o doctrină în acest sens, ci pentru că *Dumnezeul creștin o are mereu în atenție*, își concentrează atenția asupra focurilor de suferință din lume, este mereu prezent în locurile în care cineva suferă. Însuși Dumnezeu creștin a suferit: S-a născut în simplitate, a trăit 30 de ani într-un aparent anonim și a murit pe Cruce. Între Dumnezeu nostru și suferință există deci o legătură aparte.

La fel, Dumnezeu Vechiului Testament avea o sensibilitate aparte față de suferință. De exemplu, în cartea Exodului ni se relatează despre suferințele poporului evreu aflat în robie în Egipt, despre porunca faraonului de a fi omorâți de către moașele egiptene toți copilașii de parte bărbătească, imediat după naștere. Lecturând istorisirea cu exigențele raționaliste moderne, am căuta numele faraonului; acesta nu este însă menționat (deși intuim din cercetarea istorică că ar fi vorba despre Ramses al II-lea, faraon din cea de-a XIX-a dinastie egipteană); în schimb, găsim cu ușurință numele celor două moașe egiptence traumatizate de porunca faraonului: Șifra și Pua. *Un autor raționalist modern ar face exact invers: ar menționa numele faraonului și l-ar neglija pe cel al moașelor (ajunse în grea frământare pentru trădarea deontologiei profesionale care li se pretindea ierarhic). Dumnezeu Bibliei își amintește întotdeauna de cel care suferă.*

Tot în cartea Exodului citim cum, „...*auzind Dumnezeu suspinele lor, și-a adus aminte de legământul făcut cu Avraam, Isaac și Iacov, a căutat spre fiii Săi și S-a gândit la ei*” (*Iș 2, 24-25*). Ne este relatată intervenția directă a lui Dumnezeu în istorie, cele zece plăgi, plecarea poporului din Egipt, trecerea prin Marea Roșie. La un moment dat

poporul are în față imensitatea mării, iar în spate, amenințatori, soldații faraonului; pare să nu existe cale de scăpare. Dumnezeu îl întreabă pe Moise: „De ce strigi către Mine?”.

Teologia rabinică scoate în evidență faptul că textul biblic nu vorbește de niciun strigăt al lui Moise, cel puțin în acest caz. Atunci despre ce este vorba? *Suferința este un strigăt care ajunge până la urechile lui Dumnezeu.* Este de ajuns ca cineva să sufere și Dumnezeu aude deja un strigăt, o tânguire lăuntrică. Și iată că Dumnezeu intervine, deschide marea pentru poporul evreu, dar o închide deasupra armatei faraonului.

Iubiții mei fii duhovnicești!

Mai trebuie să observăm cum, într-o lume căzută în păcat, în care este prezent pretutindeni răul, *scutirea unora de suferință înseamnă, inevitabil, descărcarea suferinței pe umerii altora.* Evreii scapă cu viață din încercare, dar armatele faraonului, compuse tot din oameni (pe care-i așteptau acasă o soție, copii și alți apropiați), cad pradă apelor dezlănțuite. Din conștientizarea acestui fapt s-a născut o anumită *sensibilitate în ebraism față de suferința altuia.* În Cina Pascală ebraică, *seder*-ul, anume în ritualul de comemorare a plăgilor Egiptului, se ia paharul de vin și se varsă zece picături, corespunzătoare fiecărei plăgi. „Se varsă aceste picături pentru a ne diminua bucuria, prin constatarea că *eliberarea noastră a costat suferința altor ființe umane*” – spun evreii. „Paharul nostru cu vin nu poate fi complet plin, bucuria nu este deplină, dacă *libertatea noastră a presupus o tragedie pentru alții*, fie ei chiar dușmani”.

Tocmai pentru că adeseori *salvarea unora înseamnă tragedia altora, Dumnezeu nu intervine direct întotdeauna în istorie.* Este de ajuns să ne amintim de exilul în Babilon al poporului evreu (587 î.Hr.). Dar și atunci când nu intervine, *Dumnezeul Bibliei este întotdeauna acolo unde cineva suferă.*

Domnul Hristos, Cel născut astăzi în iesle, a suferit enorm pe pământ. Suferința Lui a atins maxima intensitate pe Cruce, când, preluând toate păcatele noastre, S-a simțit abandonat de Dumnezeu-Tatăl, El, Cel Care nu are nimic comun cu păcatul: „Eloi, Eloi, lama sabahtani?”/„Dumnezeul Meu, Dumnezeu Meu, de ce M-ai părăsit?” (Mc 15, 34).

Dacă Dumnezeu Însuși pe pământ a suferit, înseamnă că suferința constituie o cărare inevitabilă pe drumul mântuirii. Dacă o acceptăm, o putem și transfigura creator. Dacă o refuzăm cu îndârjire, dacă nu-i înțelegem sensul, ea nu ne schimbă în bine sufletul, nu ne înnoiește, nu ne sfințește.

Minunata cântare ortodoxă „Cu noi este Dumnezeu!” nu trebuie văzută ca un imn al triumfalismului, ci ca o constatare duhovnicească a faptului că în orice suferință Dumnezeu ne însoțește. Iar „noi devenim *mari*, nu doar prin realizările noastre, ci și prin suferințele noastre” – afirma savantul Nicolae Iorga. Tocmai de aceea, Dumnezeu nu s-a sfiit să înfrunte suferința, sub toate formele ei de pe pământ, cu un scop clar: „Iar când a venit plinirea vremii, spune Sfântul Apostol Pavel, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea” (Ga 4, 4-5). Acesta este scopul ei: înfierea, dobândirea de către noi, toți, a identității de „fii ai lui Dumnezeu”, biruitori ai morții, cetățeni ai raiului.

Frați creștini,

Auschwitz, această minusculă localitate din Polonia, a devenit simbolul sinistru al exterminării a milioane de oameni, *tentativă subtilă de a stârpi din istorie pe Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov*, prin intermediul dispariției poporului ales de El. Patruzeci și două de atentate la viața lui Hitler au existat, însă doar cel de al 43-lea a reușit, ultimul, care a fost „orchestrat” de fapt tocmai de el însuși, în buncărul din Berlin, după căsătoria cu Eva Brown, atentatul sinucigaș. Toate celelalte tentative de asasinat n-au făcut decât să-l întărească mai mult pe Führer în convingerea că el este Mesia, că este nemuritor, că are în istoria lumii un rol profetic.

De ce oare Dumnezeu a îngăduit ca lucrurile să meargă în această direcție? A îngăduit eșecul a 42 de tentative de eliminare a unui dictator care a dus de răpă o țară întreagă, a zguduit liniștea a trei continente și prin deciziile lui, a provocat moartea unui număr impresionant de oameni? Toate întrebările își au și un răspuns.

Auschwitz nu epuizează, nici nu încheie, șirul suferințelor umane, dar constituie un punct de maximă intensitate în istoria omenirii. Suferința a existat și *înainte* și va mai exista și *după*. Auschwitz rămâne însă până astăzi paradigma unei suferințe absolutizate, maximalizate, isterizate, demente.

Pentru iudaism, Auschwitz a însemnat *criza unei anumite scheme teologice de înțelegere a lumii.* Poporul lui Israel se încredea într-un „Dumnezeu al alianței”. Moise a spus poporului: „Păzește, dar, poruncile Domnului Dumnezeului tău, umblând în căile Lui și temându-te de El. Ferește-te de a uita pe Domnul Dumnezeuul tău și de a nu păzi poruncile Lui, legile Lui și hotărârile Lui, pe care ți le spun eu astăzi! Iar dacă vei uita pe Domnul Dumnezeuul tău, vă mărturisesc astăzi, pe cer și pe pământ, că veți pieri! *Cum pier popoarele pe care Domnul Dumnezeu le pierde dinaintea voastră, așa veți pieri și voi*, de nu veți asculta glasul Domnului Dumnezeului vostru!” (Deut 8, 6-11-20). Avertismentul acesta ne răsună și nouă, creștinilor care trăim în indiferență religioasă, care ignorăm voința lui Dumnezeu pe pământ sau care disprețuim potențialul terapeutic al suferinței.

Dreptmăritori creștini,

De o mie de ori de S-ar naște Hristos în Betleem, dacă nu Se naște și în sufletele noastre, totul este în zadar. El a venit „să se nască și să crească, să ne mântuiască”. El a venit să cucerească sufletele noastre. De două mii de ani Biserica se străduiește să ni-L descopere pe Hristos. Sfântul Pavel se destăinuia galatenilor, scriindu-le: „*O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi!*” (Ga 4, 19).

Auschwitz interpelează și conștiințele creștine, până astăzi. și nu doar Auschwitz-ul, care a devenit, prin dimensiunea tragismului său, un simbol al suferinței. Însă experiența suferinței în secolul al XX-lea și-a găsit manifestarea și în ororile comunismului care, în lagărele Siberiei sau în temnițele sinistre ale Aiudului, ale Sighetului ori ale Jilavei, a sfârâmat milioane de vieți, fără vreun surd regret sau vreo piezișă privire înspre valorile umane.

Într-adevăr, un teatru, un spațiu de desfășurare a acestor fapte oribile a fost Europa, continentul cu cea mai lungă tradiție creștină în spate. Mărturia creștinilor din Europa nu a fost la înălțimea provocărilor răului. Învățătura creștină nu a avut suficient impact asupra oamenilor, asupra liderilor lor și nu a influențat în niciun fel deciziile luate de personalitățile publice, alese în mod democratic, de către cetățeni. Spațiul public nu a fost fertilizat nici pe departe, cât ar fi trebuit de mesajul creștin. Cele petrecute, au constituit, inevitabil, și un eșec de proporții al creștinismului.

Auschwitz-ul ne demonstrează cât de mult poate să fie absent creștinismul din viața oamenilor, chiar dacă teoretic el este acceptat drept „filosofie/teorie” religioasă, dominantă în spațiul public. De aceea suferă Sf. Apostol Pavel. De aceea suferă Însuși Dumnezeu: pentru ca Hristos „să ia chip în noi”.

Ortodoxia ne învață că Dumnezeu nu este niciodată de partea călăilor, ci întotdeauna de partea victimelor. Creștinul adevărat este cel care știe să facă diferența dintre persecutor și persecutat, dintre victimă și călău, iar în fața suferinței constată adeseori că cea mai bună atitudine este compasiunea, tăcerea, împreună-pățimirea.

Iubiți credincioși,

Ce gândeau oare oamenii despre suferință înainte de a veni Mântuitorul? Vechiul Testament își focalizează atenția nu pe suferință, ca supremă realitate interpelantă și provocatoare pe pământ, ci pe bunătatea Creatorului, și este, în schimb, iritat de prezența răului în lume. Deci nu este atât interesat de binomul suferință/durere-fericire, cât pe binomul bine-rău, dreptate/corectitudine-injustiție/nedreptate.

Profetul Avacum se întreabă răspicat: „*Până când, Doamne, voi striga fără ca să mă ascuți și voi ridica glasul meu către Tine, din pricina silniciei, fără ca Tu să mă izbăvești? Pentru ce mă lași să văd nedreptatea și privești apăsarea?*” (Avacum 1, 2-3). În ebraism, spre deosebire de creștinism, nu se vorbește de „păcatul originar”; păcatul lui Adam și al Evei este primul păcat din istoria omenirii și nu are nimic special.

În întreg Vechiul Testament suferința are un rol ispășitor. În lume există întotdeauna cineva care suferă pentru a ispăși păcatele proprii sau pe cele ale altora. *Diferența față de Noul Testament este că ispășirea nu se poate face odată pentru totdeauna.* Ebraismul este o religie a vitalității pământești, iar suferința nu este, în general, văzută ca valoare. Cu toate acestea, există cazuri de martiriu, de suferință asumată, chiar dacă aceasta nu este elogiată apoi în teologia oficială¹. Amintim cazul fraților Macabei. Se cuvine însă să mai amintim faptul că în islam suferința reintră în voința necomentabilă a lui Allah și *Coranul nu recunoaște suferinței nicio valoare ispășitoare și purificatoare.*

Noi, creștinii, știm însă că avem o mare responsabilitate. Aceea de a înțelege și de a prelucra în mod creator suferința. Dacă această lucrare reușește, omul devine o făptură nouă, minunată. „*Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi*” (2 Co 5, 17). Altfel va percepe el atunci suferința. Vom avea o altă percepție a existenței. Vom ști atunci că „ne-am lepădat de omul cel vechi, robul păcatului. Hristos născut în sufletul nostru ne umple toată ființa. Am scăpat de starea apăsătoare, lipsită de perspectivă, care ne-a paralizat în ceasurile de suferință puterile sufletești. Omul cel vechi a murit. S-a născut omul cel nou, biruitorul suferinței și transfiguratorul necazurilor. Omul cel nou convertește răul în bine și necazul în bucurie”.

Omul cel nou s-a preschimbat pe sine, „a transformat coliba în palat”, cum spune frumos Vasile Voiculescu:

*„Coliba, cum L-a primit,
S-a făcut cer strălucit;
Pe boltă de mărgărit,
Iar în ea soare și stele,
Cu Arhangheli printre ele.
În mijloc, Tron luminos
Și, pe el, Domnul Hristos,
Care mult se bucura
Duhul Sfânt S-alătura
Și acolo rămânea
Și acum și pururea”.*

Iar dacă am acceptat și transfigurat suferința, vom spune și noi cu entuziasm:

*„Și noi, Doamne, ne-am sculat,
Colibele-am curățat*

¹ Rabinul Akiva a murit rostind o rugăciune tipic ebraică, *Shema*, o rugăciune care începe cu textul din Deuteronom 6, 4: „*Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn!*”; a fost ucis pentru că a nesocotit interdicția Împăratului Adrian de a mai preda învățăturile Torrei.

Uși, ferestre, toate-s noi,
Doamne, intră și la noi”².

Dragii mei,

În încheiere, se cuvine să mai afirmăm că *înțelege suferința doar cel care are parte de ea*. Părintele Calciu Dumitreasa spunea frumos că „...despre suferință nu poate vorbi pertinent decât cel care o trăiește. Suferința este motorul nevăzut al vieții duhovnicești. Tocmai de aceea aici nu mai are cuvântul teologia de cabinet sau reflecțiile intelectuale de salon, ci vibrația interioară a unei inimi rănite de viață”.

Cu alte cuvinte, doar frământărilor inimii le răspunde Dumnezeu, iar nu supărărilor minții. Supărarea este o minte jignită, mâhnirea este o inimă rănită. Dumnezeu preferă să lucreze într-o manieră privilegiată cu emoțiile, cu inima și să lase uneori mintea prea țațoșă în însingurare, până va deveni dispusă a se uni cu inima.

Domnul Hristos, prin Nașterea Sa umilă pe pământ, a acceptat, a reorientat și a transfigurat suferința. El ne-a învățat că ea are un sens profund, corectând ontologic păcatul originar și reintroducându-ne, pe fiecare în parte, în universul energiilor nevăzute ale harului sfințitor.

Dumneavoastră tuturor, care aveți experiența suferinței într-o formă sau alta, mai acută sau mai diminuată, vă dorim să petreceți cu bucurie sfântă sărbătorile Nașterii Domnului, ale Anului Nou și ale Bobotezei, să fiți învingători asupra tuturor necazurilor, iar cândva, în eternitate, să faceți parte din ceata celor despre care se proorocește:

„Celui ce va birui, îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu” (Apoc 2, 7).

**„La mulți ani!”
Vă zice al vostru**

**† Gurie,
Episcopul Devei și al Hunedoarei**

² Vasile Voiculescu, *Integrala operei poetice*, Editura Anastasia, București, 1999, p. 575.